

Nr 10.

Av herr **Persson** i Västervik **m. fl.**, *om skrivelse till Kungl. Maj:t* angående *framläggande för riksdagen av förslag till en livsmedelslag.*

Under de senare åren har flera varuslag inom livsmedelsbranschen undergått avsevärda prisstegringar. Men det är icke endast dyrtiden, som hårt trycker den allmänhet, vilken är hänvisad att köpa alla de livsmedel den behöver för hushållsbehovet, utan den konsumerande allmänheten löper en ständig risk att få mindervärdiga varor.

Mången gång lämna vissa livsmedelsvarors kvalitét åtskilligt övrigt att önska. Bland de fattigare folklagren säljas stora mängder underhaltiga och förfalskade varor till dagens högsta priser. Inom somliga livsmedelsbranscher drives en fullständig varuförfalskning, som i oerhörd grad sänker varans näringsvärde, ja, otaliga gånger göra varorna rent av hälsofarliga. Allmänheten saknar vetskap om den förfalskning den är utsatt för. Att livsmedel äro enormt dyra, det får konsumenterna bland de mindre bemedlade tillräckligt erfara, men att dessa dyra varor i många fall icke blott sakna näringsvärde utan äro hälsofarliga, är nog obekant för det stora flertalet. Någon gång göres uppseendeväckande avslöjanden, men på grund av bristande lagstiftning mot livsmedelsförfalskning, kunna ej effektiva åtgärder vidtagas mot förfalskare.

I gällande allmän lag finnes icke någon mot sådan förfalskning riktad bestämmelse mer än den i 22 kap. 13 § strafflagen, som stadgar ansvar för den, som säljer ont för gott, mängt för omängt eller det, vari han vet fel vara, utan att sådant uppenbara. Emellertid har av de rättsfall, som förekommit, klart framgått, att detta lagrum icke äger tillnärmelsevis den effektivitet som behövs för att stävja missförhållandena på detta område. Många energiska hälsovårdsmyndigheter ha vid beivrande av varu-

förfalskningar stått alldeles maktlösa, tack vare bristande lagstiftning, och i rättsfall ha tilltalade frikänts för bevisliga förseelser, vilka varit sådana, att för lekmannen har det förefallit högst förvånande, att friande kunnat ske.

I en del europeiska länder finnes effektiv lagstiftning på hithörande område, och i Tyskland och Österrike skulle sådana frikännanden från livsmedelsförfalskning, som förekommer i Sverige, vara otänkbara.

Som stöd för vårt påstående taga vi oss friheten åberopa följande ur tidningspressen hämtade uppgift:

Den 15 december 1915 skriver en tidning under rubrik:

Honungsförfalskning i stor skala.

»Hälsovårdsbyrån i Malmö har upptäckt en mycket omfattande förfalskning av honung. Det är en grosshandlare här i staden som fört i marknaden honung, som på etiketten betecknas »som slungad och renad honung inköpt från svenska biodlare», men som vid undersökning visat sig icke bestå av svensk biodlarehonung.

Enligt analysen utgöres honungen av svavelsyrat stärkelsesocker försett med honungens naturliga föreningar eller möjligen en mindre mängd naturhonung.

Förfalskningen har bedrivits i stor skala och den sålunda tillredda varan har sålts till vitt skilda orter. Förfalskaren har, som framgår av ovan omtalade etikett, gått mycket djärvt till väga. Det verkar nästan komiskt, när man på inskriptionen läser »biodlarnas honung, observera endast äkta med detta märke».

Hälsovårdsbyrån anmälde emellertid hos poliskammaren grosshandlaren i fråga till åtal.

I flera samhällen torde en mängd dylik honung sålts. Vad som gäller honung har, efter vad undersökningar givit vid handen, stora förfalskningar försiggått under flera år i vårt land.

I Stockholm avslöjades 1915 genom hälsovårdsnämnden en del pikanta fall. Lumpben nedsmältes för framställning av flott.

I hälsovårdsnämndens årsberättelse för år 1914 finnes en del uppseendeväckande livsmedelsinteriörer. Så berättas om från landsorten hit införda födoämnen, ett fall, som visar vilken sorglig samvetslöshet, som därvid kan göra sig gällande, och hur angeläget det är för huvudstaden, att genom den strängaste kontroll ständigt hålla vakt mot alla de smygvägar, på vilka dåliga och hälsovådliga födoämnen kunna smugglas in.

Ett aptitligt flott till bakning och stekning.

En härvarande lumphandlare, som i sin affär uppköper allehanda lumpben — ej uteslutet, att sådana kunna härröra från avskrädeshögar, kyrkogårdar m. m. — hade på grnd av de höga talg- och fettpriserna kommit till insikt om, att det kunde bli lönande anlägga en fabrik för nedsmältning av ben, och en sådan iordningsställdes i N. socken, där man väl ansåg den ligga skyddad för hälsopolisens i Stockholm uppmärksamhet. Åt fabriken gavs det hederliga namnet benmjölsfabrik (benindustri), som tydde på att den skulle användas uteslutande för framställande av tekniska produkter. Det dröjde emellertid icke länge, förrän fabriksinnehavaren satte sig i affärsförbindelse med en flottfabrikant i Stockholm och började till denne leverera i benmjölsfabriken nedsmält fett; stockholmsfabrikanten omsmälte och kryddade den sålunda billigt erhållna varan, förpackade den i margarinlådor, som försågos med grannt lysande etiketter: »Kronflott till bak- och stekning», försedda med en kunglig krona i vardera hörnet. Flottet levererades ut i stora partier till återförsäljare. Den ruskiga affären hade emellertid knappast hunnit mer än starta, förrän det lyckades hälsopolisen avslöja densamma och befordra vederbörande till laga ansvar.

Charkuteriidkarne söka mota bedrägeriet.

Med anledning av denna sålunda avslöjade hantering inlämnade Stockholms charkuteriidkare, vilka även bedriva flottfabrikation, den 29 okt. 1914 till hälsovårdsnämnden en hemställan, att nämnden måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om utfärdande av en förordning om denaturerings tvång för allt fett, som nedsmältes för tekniskt bruk. Sedan förste stadsveterinären och hälsovårdsnämndens ingenjör avgivit yttrande över denna framställning och förklarat sig anse en lagstiftning i angivna syfte vara av behovet synnerligen påkallad, begärde hälsovårdsnämnden 4 dec. 1914, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida icke i sammanhang med behandlingen av förslag till förnyad förordning angående kontroll på tillverkning av margarin och margarinost ävensom konstister samt på handel därmed jämväl kunde tagas under omprövning lämpligheten av lagbestämmelser om denatureringstvång för fett, som nedsmältes eller saluhålles för tekniskt bruk.

Överståthållareämbetet beledsagade anhållan med förord och insände densamma till Konungen.

Misslyckat försök med falskstämpling av kött.

Vidare heter det:

Även under 1914 ha försök gjorts att från landsorten införa ostämplat färskt kött. Så hitsändes från staden L. i juni en kalvkropp, stämplat med omkring 16 anilinstämplat av alldeles samma storlek, form och färg som slakthusstämplarne, varför ock härvarande emottagare fått den uppfattningen, att köttet varit slakthusstämpelat. Tack vare uppmärksamheten från hälsopolisens sida påvisades emellertid, att stämplingarna voro olagliga. Vid verkställd utredning framgick, att stämplingen gjorts av köttavsändaren i avsikt att ersätta slakthusstämplingen och giva köttet sken av att vara besiktigat, för att därigenom vilseleda härvarande kontrollmyndighet.

Hart när alla livsmedel äro mer eller mindre utsatta för samvetslösa ockrares och jobbares förfalskningar. Alla varuslag kunna ej här passera revy. Endast ett par axplock till.

År 1913 verkställdes av kemisten vid Stockholms hälsovårdsnämnds födoämneskontroll, dr Ture Sundberg, en del analys av *s. k. fläskkorv*. Av de undersökta proven av fläskkorv befanns, att denna innehöll orimligt stora mängder potatismjöl, varigenom även betydande vattenmängder kunna ingå, vilket betyder en värdeminskning eller med andra ord en förfalskning av varan.

Teet uppblandas med risagnar, kimrök, skalbaggar m. m.

År 1910 verkställde hälsovårdsnämndens i Stockholm botanist fil. dr Harald Huss en undersökning av i Stockholms speceriaffärer saluhållna tesorter. Av undersökningen framgick, att förfalskning bedrevs i stor skala. Inte nog med att teet var uppblandat med kvistar och dylikt, utan jord, kaffefragment, risagnar, kimrök, kokpulver, ja till och med skalbaggar. Det torde förtjäna framhållas, att detta mindre aptitliga varuslag förekom just i Stockholms centrala delar.

I några fall förekommo föroreningar i teet i sådan mängd, att man givetvis måste anse dem inblandade i bedrägligt syfte, säger doktor Huss.

En stor förbrukningsartikel, som i vårt land är utsatt för stor förfalskning är kaffet. Det finnes någonting som heter glaserat kaffe, som konsumeras i mängd, men är av sådan art, att ur hälsosynpunkt skulle den varan förbjudas.

I utlandet är det flerstades förbjudet att saluhålla glaserat kaffe och i Tyskland är försäljningen därav i flera större samhällen ställd under

särskild kontroll. Är det måhända ej rent av på tiden, att man även i vårt land på lagstiftningens väg försöker stoppa denna industri. Det s. k. glaserade kaffet går i de stora moderna rosterierna genom en procedur, som gör varan mindre hälsosam. Vad nu gäller brasilkaffet, skall det först gå genom en maskin i fuktig sågspån, varigenom den ljusröda springan, varpå brasilbönan igenkännes, blir utfylld och vit som på de finare slagen; så avskaver maskinen den »genanta» ytterhinnan. Därpå tillsättes mer eller mindre *giftig färg* och så avpoleras hela härligheten med talk. Nu blir den tvättade, sminkade och polerade kaffebönan en verklig skönhet att föra ut i marknaden. Och dessutom ökar varan bortåt 5 procent i vikt genom fuktigheten, vilket mer än väl betalar skönhetsmedlet.

Antalet missförhållanden äro som sagt många och förekomma nästan inom alla livsmedel.

Myndigheter och sakkunniga på hälsovårdens område ha också länge haft sin uppmärksamhet riktad på behovet av en effektiv lagstiftning mot livsmedelsförfalskningen.

Kungl. medicinalstyrelsen ingick i september 1913 till regeringen med framställning om vidtagande av åtgärder för åvägabringandet av en lagstiftning mot livsmedelsförfalskning. Någon åtgärd har dock av Kungl. Maj:t icke vidtagits i berörda ärende, undantagandes ett par smärre detaljer.

Allt kraftigare höjes emellertid kravet på effektiv lagstiftning på hithörande område av de förnämsta auktoriteter.

I lantbruksakademiens handlingar och tidskrift 1911 påpekar överkontrollören, fil. dr Carl von Schöele det bedrägeri allmänheten är utsatt för, så länge användningen av sackarin är tillåten vid framställning i närings- och njutningsindustrien, varefter det beträffande läskedrycksindustrien, där detta bedrägeri i särskilt hög grad gör sig gällande, heter: »Denna industri förtjänade egentligen sitt eget kapitel. Sådan den ter sig i fabriken på landsbygden, är det i sanning en sorglig fabrikation, med bedrägliga råvaror och bedrägliga fabrikat».

I Svensk kemisk tidskrift 1912 publiceras av ingenjören Thure Sundberg en del gjorda undersökningar, vilka bjärt avslöja en del upprörande missförhållanden inom livsmedelsbranschen.

Det är sannerligen allt annat än hedrande för vårt land, som skall gälla för att äga en ganska hög kultur och god hygien, att det står så oerhört lågt vad det gäller kontroll över födoämnen; och dock är födoämnenas näringsvärde och friskhet en av de viktigaste faktorerna för nationens hälsa och kraft. Nu är emellertid nödvändigt, att ett allvarligt

ingripande sker på detta område. Röster höjas visserligen för utredning och effektiv lagstiftning evad det gäller vissa varor, och det är ju glädjande, att producenter och affärsmän inom en del branscher börja inse behovet av lagstiftning mot varuförfalskningar, och det konstaterar också att frågan både är befogad och aktuell. Förra riksdagen avlät också en skrivelse till Kungl. Maj:t rörande bättre kontroll över läskedryckstillverkningen, men genom dylika specialutredningar och eventuella förordningar vinnes ej vad man åsyftar. Det måste tvärtom bli fullständig enhetlighet i ett utrednings- och lagstiftningsarbete, som måste röra alla livsmedel, om en verkligt effektiv lag mot varuförfalskning skall kunna komma till stånd. Vi vilja gärna erkänna svårigheten att komma tillrätta med detta omfattande spörsmål, men så mycket större skäl finnes att börja med snaraste. Allmänheten har all rätt att vänta sig ett resolut ingripande från statsmakternas sida.

På grund av vad vi sålunda anfört, få vi hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt förelägga riksdagen förslag till livsmedelslag.

Stockholm den 20 januari 1916.

Karl Magnusson,
Kalmar.

J. Persson,
Västervik.

K. A. Svensson,
Skönsberg.